

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 645/2023-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. E. Mišíková & JUDr. Ing. R. Cádra, s.r.o., Partizánska 2, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 2T/35/2011 (v súčasnosti Mestského súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. B1-2T/35/2011) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 2T/35/2011 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. B1-2T/35/2011 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **8 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava I **povinný** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **889,27 eur** a zaplatiť ich jeho právnej zástupkyni do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 23. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom

Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2T/35/2011 [v súčasnosti Mestského súdu Bratislava I (ďalej aj „mestský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. B1-2T/35/2011 (ďalej aj „napadnuté konanie“)]. V napadnutom konaní navrhuje okresnému súdu (v súčasnosti mestskému súdu, pozn.) prikázať konať bez zbytočných prietáhov. Zároveň sa domáha priznania primeraného finančného zadostučinenia v sume 8 000 eur a náhrady trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti.

1.1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 645/2023-15 z 29. novembra 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ v konaní vo veci samej vystupuje v procesnom postavení poškodeného (keďže si 5. mája 2010 uplatnil v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku nárok na náhradu škody, pozn.) na základe obžaloby na okresnom súde podanej 13. mája 2011 Krajskou prokuratúrou v Bratislave (ďalej len „krajská prokuratúra“) proti obžalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „obžalovaný“) pre obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 Trestného zákona; obeťou uvedeného zločinu bol brat sťažovateľa.

3. Z priebehu napadnutého konania opísaného sťažovateľom vyplýva, že okresný súd síce vo veci už dvakrát rozhodol, avšak odvolací súd jeho rozhodnutia zakaždým zrušil a vec vrátil okresnému súdu, aby ju v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol (v tejto súvislosti poukázal na posledné zrušujúce rozhodnutie odvolacieho súdu – uznesenie Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 1To/90/2017 z 29. novembra 2017, ktorým došlo na základe odvolania obžalovaného k zrušeniu rozsudku okresného súdu sp. zn. 2T/35/2011 zo 7. októbra 2016, pozn.).

3.1. Ďalej sťažovateľ uviedol, že po vrátení veci okresnému súdu (9. januára 2018, pozn.) sa 6. novembra 2018 konalo hlavné pojednávanie vo veci, na ktorom sa však neuskutočnili žiadne relevantné úkony; bolo odročené na neurčito na účel zistenia majiteľov nehnuteľnosti v čase skutku a vyžiadania vyjadrenia z katastra nehnuteľností. Doplnil, že odvtedy nebol upovedomený o žiadnom úkone, pričom z elektronického súdneho spisu sa následne dozvedel, že 21. marca 2019 bol spis pridelený na prejednanie a rozhodnutie novému zákonnému sudcovi.

3.2. Sťažovateľ zároveň poukázal na to, že 18. decembra 2020 podal aj sťažnosť podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“), na ktorú dostal odpoveď v tom zmysle, že ide o rozsahovo zložitú vec a zároveň v nej bolo poukázané aj na prijaté opatrenia v súvislosti so zamedzením šírenia ochorenia COVID-19 v tom období. Tiež uviedol, že 11. februára 2021 podal aj sťažnosť na prietahy podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku (ktorá tvorí súčasť príloh k ústavnej sťažnosti, pozn.), na ktorú do podania ústavnej sťažnosti nedostal žiadnu odpoveď a nebol ani upovedomený o tom, že by sa vo veci začalo konať.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ vo vzťahu k napadnutému konaniu namieta nečinnosť okresného súdu, ako aj jeho neefektívny postup. Argumentuje tým, že od pojednávania uskutočneného 6. novembra 2018 nemal

(v čase podania ústavnej sťažnosti, pozn.) žiadnu vedomosť o akomkoľvek úkone vykonanom okresným súdom, ktorý by smeroval k rozhodnutiu vo veci. Poukázal aj na celkové doterajšie trvanie napadnutého konania a na jeho charakter (že ide o konanie o obzvlášť závažnom zločine vraždy podľa § 145 ods. 1 Trestného zákona, pri ktorom bol zavraždený brat sťažovateľa, pozn.). Upriamil tiež pozornosť na to, že v priebehu napadnutého konania došlo dvakrát k zrušeniu rozsudku okresného súdu odvolacím súdom (pričom odvolací súd vytkol okresnému súdu viaceré procesné pochybenia v konaní, ako aj následné neodstránenie nedostatkov, ktoré boli okresnému súdu už vytykané predchádzajúcim rozhodnutím odvolacieho súdu, pozn.). V súvislosti s odpoveďou okresného súdu na ním podanú sťažnosť na prietahy podľa zákona č. 757/2004 Z. z. argumentoval, že prvé opatrenia boli prijaté až takmer rok a pol od uskutočneného pojednávania zo 6. novembra 2018, že vzhľadom na to, že okresný súd už predtým vo veci dvakrát rozhodol, preto musel mať dostatočnú znalosť o prejednávanej veci. Argument okresného súdu o rozsahovo zložitej veci preto považuje za neopodstatnený. Dodal, že ani skutočnosť, že bola vec pridelená novému zákonnému sudcovi, nemôže byť akceptovateľným dôvodom na vznik prietahov.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, replika sťažovateľa a prehľad procesných úkonov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Mestský súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/469/2023 doručenom ústavnému súdu 3. januára 2024 v podstatnom uviedol, že sa nestotožňuje s tvrdeniami sťažovateľa uvedenými v ústavnej sťažnosti. Súčasný zákonný sudca, ktorému bola predmetná vec pridelená 21. marca 2019, koná riadne a bez akýchkoľvek zbytočných prietahov. Uviedol, že vo veci bolo nariadených viacero pojednávaní, pričom posledné z nich sa uskutočnilo 24. novembra 2023, ktoré bolo odročené na 5. marec 2024. Poukázal tiež na to, že dokazovanie vo veci sa musí vykonávať od začiatku, pretože obžalovaný nesúhlasil so zmenou zloženia senátu. Nesúhlasí s tvrdením sťažovateľa, že o prebiehajúcim konaní nemá žiadne informácie, pretože minimálne jedenkrát bol prítomný na hlavnom pojednávaní a je zároveň zastúpený aj advokátkou, ktorá bola vždy riadne upovedomená o každom termíne hlavného pojednávania. Dodal, že v napadnutom konaní sa v rámci možností súdneho oddelenia riadne koná.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ sa na výzvu ústavného súdu z 3. januára 2024 k stanovisku mestského súdu vyjadril podaním doručeným ústavnému súdu 26. januára 2024, v ktorom argumentoval, že všetky ním uvedené skutočnosti boli, minimálne k dátumu podania ústavnej sťažnosti, pravdivé, a preto nesúhlasí so záverom mestského súdu o údajnej účelovosti jeho tvrdení. Na podporu svojich tvrdení poukázal na to, že súdny spis bol novému zákonnému sudcovi pridelený 21. marca 2019, avšak najbližšie pojednávanie bolo nariadené až na 10. december 2021, teda viac ako 2 roky a 8 mesiacov od pridelenia veci. Opakovane zdôraznil, že do podania jeho ústavnej sťažnosti bol posledný úkon vo veci vykonaný 6. decembra 2018, teda 2 a pol roka pred jej podaním a zároveň 2 roky a 8 mesiacov od vykonania ďalšieho úkonu trestného konania – hlavného pojednávania z 10. decembra 2021. Dodal, že v čase podania tejto ústavnej sťažnosti on ani jeho právna zástupkyňa nemali ani vedomosť o žiadnom úkone súdu a tiež neboli ešte vyrozumení o termíne

d'alsieho hlavného pojednávania. V súvislosti s ďalším priebehom napadnutého konania poukázal na to, že riadne hlavné pojednávanie vo veci sa následne uskutočnilo až 24. februára 2023. Pokiaľ ide o ďalšie vyjadrenia mestského súdu, argumentoval, že v ústavnej sťažnosti neuviedol, že by si súd nesplnil povinnosť informovať jeho právnu zástupkyňu, ale poukazoval práve na takmer 2 a polročné obdobie nečinnosti zo strany okresného súdu. Dodal, že od podania ústavnej sťažnosti bolo vo veci nariadených 7 hlavných pojednávanií, pričom materiálne sa vec prejednala len na dvoch (24. februára 2023 a 6. júna 2023, pozn.), ďalšie 4 pojednávania (10. decembra 2021, 26. apríla 2022, 4. októbra 2022 a 24. novembra 2023, pozn.) boli odročené bez prejednávania veci a aktuálne je nariadené pojednávanie na 5. marec 2024. Uviedol, že odročenie ani jedného z týchto pojednávanií nebolo spôsobené dôvodmi na jeho strane a jeho právna zástupkyňa bola pripravená sa každého z nich zúčastniť. Preto navrhuje, aby bolo jeho ústavnej sťažnosti vyhovené v celom rozsahu.

III.3. Prehľad procesných úkonov:

7. K priebehu napadnutého konania okresného súdu (teraz mestského súdu, pozn.), ako vyplýva z obsahu na vec sa vzťahujúceho predloženého súdneho spisu, ústavný súd uvádza, že s poukazom na celkovú jeho doterajšiu dĺžku toho času už atakujúcu 13 rokov (od podania obžaloby 13. mája 2011, pozn.) nepovažoval za účelné na tomto mieste dopodrobna rozvádzať jednotlivé úkony v ňom vykonané. Je však možné ako podstatné zhrnúť (na základe obsahu na vec sa vzťahujúceho spisového materiálu, pozn.), že vo veci bolo doteraz nariadených celkovo 27 hlavných pojednávanií (posledné je nariadené na 5. marec 2024, pozn.) [z nich sa uskutočnilo 16 hlavných pojednávanií (z dôvodov na strane okresného súdu sa nekonalo 7 hlavných pojednávanií a z dôvodov na strane obžalovaného sa neuskutočnili 3 pojednávania)]. Zároveň ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že v priebehu napadnutého konania boli do konania účastníkmi konania (obžalovaným a krajskou prokuratúrou, pozn.) predložené znalecké posudky a odborné vyjadrenie. Vo veci bolo prvýkrát okresným súdom rozhodnuté jeho rozsudkom sp. zn. 2T/35/2011 zo 16. decembra 2013 [(ďalej len „rozsudok okresného súdu zo 16. decembra 2013“); ktorým bol obžalovaný uznaný vinným, pozn.]. Na základe odvolania obžalovaného však bol predmetný rozsudok uznesením krajského súdu sp. zn. 1To/72/2014 z 20. augusta 2014 (ďalej len „uznesenie krajského súdu z 20. augusta 2014“) v celom rozsahu zrušený a vec bola vrátená na nové konanie a rozhodnutie. Po vrátení veci okresný súd vo veci opätovne rozhodol rozsudkom sp. zn. 2T/35/2011 zo 7. októbra 2016 (ďalej len „rozsudok okresného súdu zo 7. októbra 2016“); ktorým bol obžalovaný uznaný vinným, pozn.], no po odvolaní obžalovaného krajský súd uznesením sp. zn. 1To/90/2017 z 29. novembra 2017 (ďalej len „uznesenie krajského súdu z 29. novembra 2017“) aj tento v poradí druhý rozsudok okresného súdu zrušil v celom rozsahu a vec mu vrátil na nové konanie a rozhodnutie. Na tomto mieste je možné poukázať na to, že na základe dodatku č. 2 k rozvrhu práce na rok 2019 bola v súvislosti so zánikom funkcie doterajšieho zákonného sudcu vec 21. marca 2019 pridelená novému (aktuálnemu, pozn.) zákonnému sudcovi. V dôsledku zmeny obsadenia senátu bol obžalovaný vyzvaný, aby sa vyjadril, či so zmenou súhlasí, právny zástupca obžalovaného podaním doručeným okresnému súdu 16. februára 2023 vyjadril, že nesúhlasí so zmenou zloženia senátu. Napadnuté konanie v súčasnej dobe stále prebieha a posledným úkonom bolo nariadenie hlavného pojednávania na 5. marec 2024.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu ústavnej sťažnosti, mestským súdom predloženého súdneho spisu a vyjadrení účastníkov konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

9. Podstata argumentácie sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní je založená na tvrdení o jeho nečinnosti, ako aj neefektívnom postupe.

10. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 1 písm. a) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“) sa Okresný súd Bratislava I označuje ako Mestský súd Bratislava I, ktorý je zároveň podľa § 18n ods. 2 písm. a) zákona č. 371/2004 Z. z. príslušný na výkon súdnictva v trestnoprávných veciach.

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 519/2023).

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Podľa § 2 ods. 7 Trestného poriadku každý má právo, aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom v jeho prítomnosti tak, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, ak tento zákon neustanovuje inak. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či v napadnutom konaní došlo k vzniku prietahov, či ich vznik bol spôsobený primárne postupom okresného súdu, alebo na nich mal vplyv aj postup sťažovateľa, či aký vplyv na priebeh napadnutého konania mala povaha veci.

13. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právna a skutková zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že v tomto trestnom súdnom konaní, ktorého predmetom je obžaloba podaná pre obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 Trestného zákona, je (aj vzhľadom na vykonávanie znaleckého dokazovania a potrebu vypočutia viacerých svedkov, pozn.) síce možné pripustiť istú náročnosť, resp. skutkovú zložitost' veci, avšak ani táto okolnosť už s poukazom na celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania toho času atakujúcu trinásť rokov sama osebe nie je podľa posúdenia ústavného súdu spôsobilá ospravedlniť vznik prietahov a celkovo tak jednoznačne neprimeranú a neakceptovateľnú dĺžku napadnutého konania.

14. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľa, ústavný súd na základe obsahu predloženého spisového materiálu dospel k záveru, že na strane sťažovateľa nevzhliadol také skutočnosti, ktoré by mali za následok predĺženie napadnutého konania. Je pravdou,

že aj sťažovateľ v priebehu napadnutého konania požiadal o ospravedlnenie jeho neúčasti na pojednávaní (a to aj v čase, kedy ešte nebol zastúpený advokátom, pozn.), no z obsahu súdneho spisu nevyplýva, žeby táto skutočnosť mala niekedy za následok odročenie pojednávania. Jeho právny zástupca sa zúčastňoval pojednávani, aktívne sa zaujímal o stav napadnutého konania a v tejto súvislosti pred podaním ústavnej sťažnosti aj uplatnil právny prostriedok na ochranu svojich práv (sťažnosť pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku, ktorú na okresný súd podal 11. februára 2021, pozn.). Ani uvedené kritérium tak nie je spôsobilé zbaviť (primárne, pozn.) okresný súd zodpovednosti za vznik prierahov v napadnutom konaní.

15. Tretím hodnotiacim kritériom je postup okresného súdu (resp. v súčasnej dobe mestského súdu, pozn.) v napadnutom konaní. K tomu je potrebné v prvom rade uviesť, že už samotnú doterajšiu dĺžku napadnutého konania – od jeho začatia (podania obžaloby 13. mája 2011, pozn.) do dňa vydania tohto nálezu predstavujúcu takmer 13 rokov – je možné bezpochyby považovať za stav nezlučiteľný s obsahom práva na konanie bez zbytočných prierahov. A to navyše za situácie, keď sa (čo vo svojom vyjadrení potvrdil aj mestský súd, pozn.) dokazovanie vo veci musí vykonávať od začiatku, pretože obžalovaný nesúhlasil so zmenou zloženia senátu (v dôsledku zániku funkcie sudcu pôvodného zákonného sudcu, pozn.).

16. V postupe (primárne, pozn.) okresného súdu v napadnutom konaní ústavný súd po zhodnotení jeho priebehu identifikoval jednak jeho úplnú nečinnosť, no zároveň aj jeho neefektívny a najmä nesústreďený postup. V prípade nesústreďeného postupu okresného súdu poukazuje na opakované zrušenie ním vydaných rozsudkov odvolacím krajským súdom (zrušenie v poradí prvého rozhodnutia – rozsudku okresného súdu zo 16. decembra 2013 odvolacím súdom v celom rozsahu, a to uznesením krajského súdu z 20. augusta 2014 a následne aj zrušenie v poradí druhého rozhodnutia okresného súdu – rozsudku okresného súdu zo 7. októbra 2016 v celom rozsahu uznesením krajského súdu z 29. novembra 2017, pozn.), keď krajský súd v oboch prípadoch vec okresnému súdu vrátil späť, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že ak po využití opravných prostriedkov (v tomto prípade odvolania, pozn.) dôjde k zrušeniu rozsudku prvostupňového súdu (z dôvodu procesných alebo hmotnoprávných pochybení, pozn.) a k vráteniu mu veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (tak ako tomu bolo v danom prípade, pozn.), uvedené ide primárne na ťarchu súdu, ktorému bolo rozhodnutie zrušené (teda v tomto prípade okresného súdu, pozn.). Zároveň v súvislosti s konštatovaním neefektívneho postupu okresného súdu poukazuje na opakované odročovanie nariadených hlavných pojednávani z dôvodov na strane súdu (keď sa z dôvodov na strane okresného súdu nekonalo celkom 7 hlavných pojednávani, pozn.). Ako neefektívny postup je možné tiež jednoznačne zhodnotiť aj to, keď bolo pri predkladaní v poradí druhého odvolania obžalovaného (proti rozsudku okresného súdu zo 7. októbra 2016, pozn.) predmetné odvolanie dvakrát krajským súdom vrátené späť okresnému súdu ako predčasne predložené (v prvom prípade okrem iného aj z dôvodu, že nebolo odvolanie zaslané sťažovateľovi ako poškodenému na vyjadrenie a v druhom prípade v dôsledku nezaslania odvolania na vyjadrenie právnej zástupkyňi sťažovateľa ako poškodeného, pozn.). Vzhľadom na celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania ústavný súd na tomto mieste nebude dopodrobna rozoberať postup súdu, no s poukazom na jeho priebeh zdôrazňuje, že postup súdu spočívajúci len v samotnom vykonaní rôznych úkonov, ktoré však nevedú k meritórnemu ukončeniu veci, nie je možné považovať za postup efektívny, sledujúci odstránenie stavu právnej neistoty (m. m. I. ÚS 109/2021).

16.1. Ústavný súd zároveň vo vzťahu k vyjadreniu mestského súdu, že v napadnutom konaní sa v intenciách možností súdneho oddelenia riadne koná (bez zbytočných prietahov, pozn.), uvádza, že s týmto tvrdením sa zásadne nestotožňuje. Okrem už uvedenej neefektívnej a nesústredenej činnosti okresného súdu v tejto súvislosti poukazuje aj na obdobia v zásade úplnej nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní. V prvom prípade dáva do pozornosti nečinnosť okresného súdu v období od vrátenia veci (resp. spisového materiálu, pozn.) okresnému súdu odvolacím krajským súdom 9. januára 2018 (po zrušení rozsudku okresného súdu zo 7. októbra 2016, pozn.) až do 20. augusta 2018 (keď síce došlo k nariadeniu hlavného pojednávania na 6. november 2018, no to sa neuskutočnilo z dôvodov práve na strane okresného súdu – neprítomná členka senátu, pozn.). V súvislosti s absolútnou nečinnosťou okresného súdu však poukazuje primárne na následné obdobie, keď od zmeny pôvodného zákonného sudcu 15. marca 2019 (na základe dodatku č. 2 k rozvrhu práce okresného súdu na rok 2019, pozn.) sa vo veci (počas obdobia 2 a pol roka, pozn.) neuskutočnil žiaden relevantný úkon, a to až do 13. septembra 2021. Vtedy bolo síce nariadené pojednávanie na 10. december 2021, ani to sa však z dôvodu neprítomnosti členiek senátu a obžalovaného neuskutočnilo, pričom neprítomné boli členky senátu aj na ďalšom nariadenom pojednávaní na 26. apríl 2022. Ústavný súd zároveň opätovne poukazuje na to, že dokazovanie vo veci sa musí vykonávať od začiatku, pretože obžalovaný nesúhlasil so zmenou zloženia senátu v dôsledku zmeny zákonného sudcu, čo len posilňuje potenciál vzniku ďalších prietahov v napadnutom konaní. Všetky uvedené skutočnosti zároveň oslabujú aj samotný účel súdneho trestného konania. Ústavný súd preto konštatuje, že pri takom dlho trvajúcim (a stále neukončenom, pozn.) konaní sa až priam „vytráca“ hlavný cieľ trestného súdneho konania a primárne vo vnímaní poškodených trestným činom hrozí zásadne oslabenie (až úplné eliminovanie, pozn.) ich vnímania spravodlivosti, resp. jej vymožitelnosti v reálnom čase.

16.2. Ústavnému súdu je samozrejme známa, a to už pomerne dlho, veľmi problematická situácia, v ktorej sa nachádzajú súdy obzvlášť v Bratislave, prípadne aj v niektorých iných krajských mestách, no od účastníkov konania obracajúcich sa na všeobecné súdy s dôverou, že bude v ich veci spravodlivo a včas rozhodnuté, nie je možné spravodlivo požadovať, aby „strpeli“ nedostatky na strane všeobecného súdu spôsobené zlou organizáciou práce či v dôsledku nedostatočného personálneho obsadenia súdov. Po zhodnotení všetkých okolností prípadu preto ústavný súd dospel v danej veci k jednoznačnému záveru, že napadnuté konanie trpí prietahmi. Prietahy idú primárne na vrub postupu okresného súdu, a to v dôsledku jeho nečinnosti, ako aj nesústredenej a neefektívnej činnosti. Okresný súd v napadnutom konaní nepostupoval v intenciách čo najrýchlejšieho a efektívneho prerokovania a ukončenia trestnej veci. Ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že samotnú skutočnosť, že doterajšia dĺžka napadnutého konania už toho času atakuje 13 rokov od podania obžaloby bez vydania konečného meritórneho rozhodnutia, je možné bezpochyby považovať za stav nezlučiteľný s obsahom práva na konanie bez zbytočných prietahov.

17. Vzhľadom na uvedené preto ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní (nakoľko väčšina vzniknutých prietahov spadá do obdobia pred konštituovaním mestského súdu, pozn.) bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

18. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení namietaných práv prikázal okresnému súdu konať bez prieťahov. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, mestskému súdu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza (bod 2 výroku nálezu).

19. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo porušené, zaoberal sa aj žiadosťou sťažovateľa o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Požadoval priznanie zadosťučinenia vo výške 8 000 eur, čo sťažovateľ odôvodňoval poukazom na ústavnoprávne neprimeranú celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania v dôsledku podľa neho neefektívneho postupu vo veci konajúceho súdu. Tiež poukázal na predmet konania a jeho dôležitosť pre sťažovateľa, pretože následkom konania obžalovaného došlo k úmrtiu jeho brata, čo pre neho predstavuje značnú psychickú záťaž.

20. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia, pričom pri jeho určení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia ústavný súd prihliadal na tieto základné okolnosti. Prvou je zohľadnenie celkovej doterajšej dĺžky napadnutého konania (toho času už atakujúcej 13 rokov, pozn.), pričom zohľadnil aj tú skutočnosť, že dokazovanie vo veci sa musí vykonávať od začiatku (pretože obžalovaný nesúhlasil so zmenou zloženia senátu v dôsledku zmeny zákonného sudcu, pozn.). Navyše, ústavný súd zdôrazňuje, že zo strany odvolacieho súdu došlo dvakrát k zrušeniu vydaného rozhodnutia okresného súdu, že z dôvodov práve na strane okresného súdu došlo opakovane k zrušeniu hlavných pojednávaní (celkom 7 hlavných pojednávaní, pozn.), a tiež poukazuje aj na jeho viac ako 2-ročnú úplnú nečinnosť, pričom sám sťažovateľ k vzniku prieťahov nijak neprispel. Zohľadniac uvedené, ako aj skutočnosť, že stav právnej neistoty sťažovateľa trvá, ústavný súd rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v ním požadovanej sume 8 000 eur (bod 3 výroku nálezu).

VI. Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 889,27 eur (bod 4 výroku nálezu).

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 (podanie repliky k vyjadreniu mestského súdu). Celkovo sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov v sume 741,06 eur. Priznanú odmenu ústavný súd zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 148,21 eur, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľom DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 1. februára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu